

Typy demograficzne społeczeństw

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Typy demograficzne społeczeństw

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com, domena publiczna.

Znasz już model przejścia demograficznego. Wiesz, że poszczególne społeczeństwa znajdują się w różnych fazach tego przejścia. Pamiętaj, że społeczeństwa Europy, które obecnie są w fazie czwartej lub piątej, na początku XVIII w. znajdowały się w fazie pierwszej. W związku z tym wyróżnia się różne typy demograficzne społeczeństw (w zależności od relacji między liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym). Graficznym przedstawieniem typu demograficznego społeczeństw jest piramida płci i wieku. Po zapoznaniu się z tym e-materiałem wskażesz kraje, których społeczeństwa należą do różnych typów demograficznych, a także przyporządkujesz im odpowiednie piramidy płci i wieku.

Twoje cele

- Wymienisz i scharakteryzujesz typy demograficzne społeczeństw.
- Scharakteryzujesz i dostrzeżesz związek między typami demograficznymi społeczeństwa a fazami modelu przejścia demograficznego.
- Zinterpretujesz piramidę płci i wieku ludności oraz na tej podstawie określisz typ demograficzny społeczeństwa.
- Rozróżnisz piramidy płci i wieku społeczeństw w różnych fazach rozwoju.

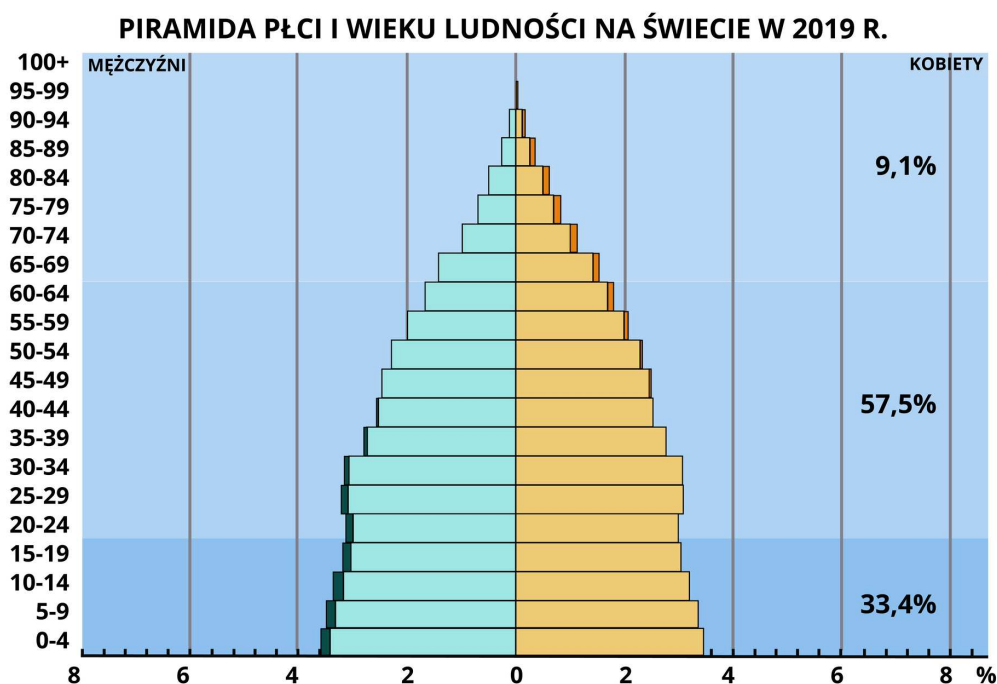
Przeczytaj

Piramida płci i wieku ludności

Graficznym zobrazowaniem struktury płci i wieku społeczeństwa jest **piramida ludności**. Na osi pionowej przedstawia się poszczególne roczniki lub grupy wiekowe, a na osi poziomej – liczbę ludności (w formie bezwzględnej lub jej udziału procentowe). Lewa strona wykresu przedstawia z reguły strukturę wieku mężczyzn, a prawa – kobiet. Bardzo często innymi kolorami zaznacza się także nadwyżkę liczb kobiet nad liczbą mężczyzn lub nadwyżkę liczb mężczyzn nad liczbą kobiet w poszczególnych rocznikach (lub grupach wiekowych). Każda piramida składa się z:

- [podstawy](#), która obrazuje strukturę płci i wieku roczników najmłodszych,
- [wierzchołka](#), który obrazuje strukturę płci i wieku roczników najstarszych,
- boków (ramion), które mogą być wklęsłe, wypukłe lub przyjmować inne nieregularne kształty.

Często także stawia się dwie granice wiekowe: 20 (lub 15) oraz 65 (lub 60), żeby rozróżnić odsetki populacji w trzech ekonomicznych grupach wiekowych.

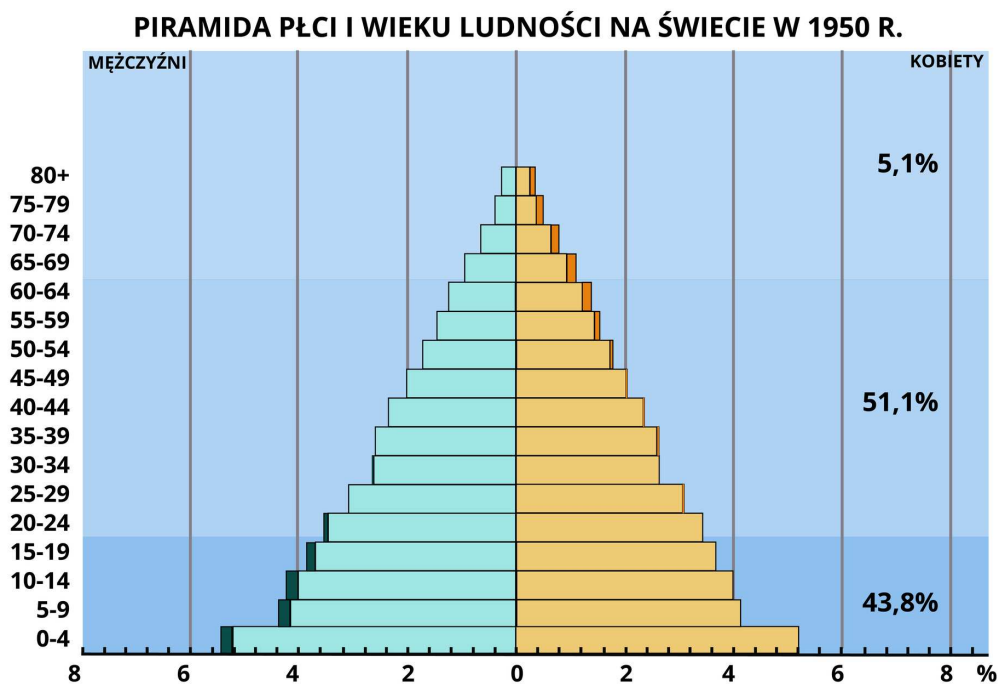

Polecenie 1

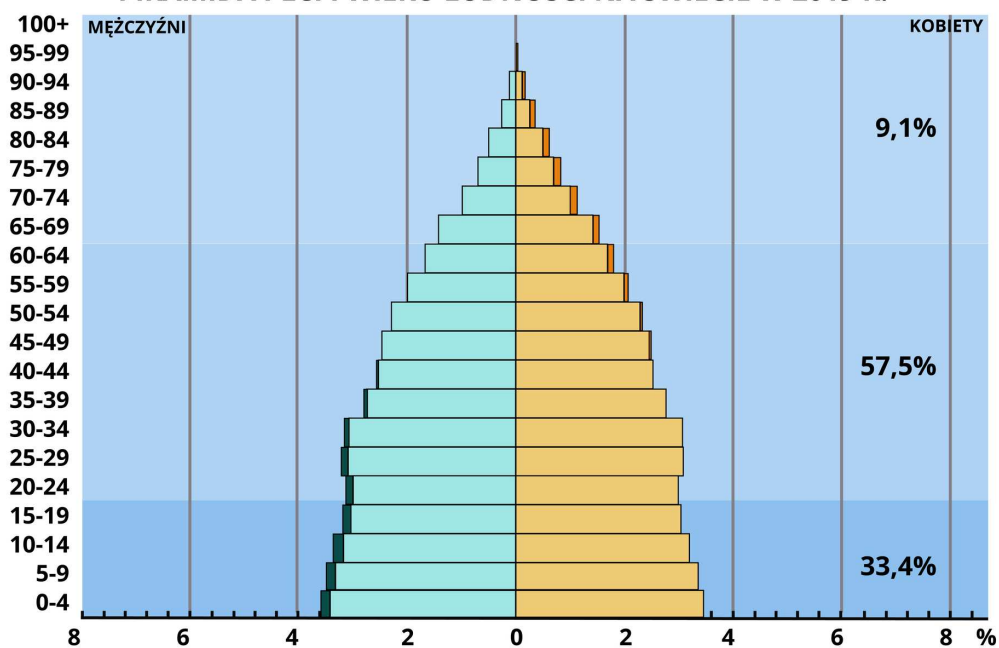
Przeanalizuj, jak zmieniał się kształt piramidy płci i wieku ludności świata na przestrzeni lat oraz jak – według prognoz – będzie ona wyglądała pod koniec XXI w. Zapisz wnioski dotyczące podstaw i wierzchołków tych piramid.

Polecenie 2

Korzystając z wcześniej zdobytej wiedzy, wyjaśnij, dlaczego w młodszych grupach wiekowych odnotowuje się przewagę mężczyzn, a w starszych grupach wiekowych – przewagę kobiet.

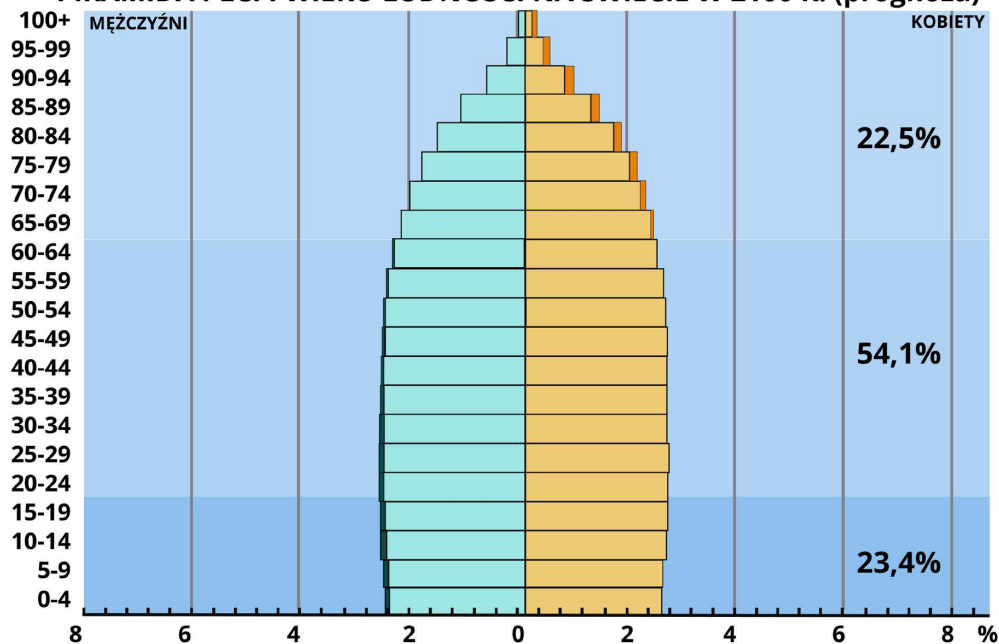
PIRAMIDA PŁCI I WIEKU LUDNOŚCI NA ŚWIECIE W 2019 R.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

Opracowanie własne na podstawie danych: <https://www.populationpyramid.net/>.

PIRAMIDA PŁCI I WIEKU LUDNOŚCI NA ŚWIECIE W 2100 R. (prognoza)

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

Opracowanie własne na podstawie danych: <https://www.populationpyramid.net/>.

Typy demograficzne społeczeństw

Wyróżnia się trzy typy demograficzne społeczeństw: progresywne (młode), stacjonarne (dojrzałe, zastoje) oraz regresywne (stare). Każdy z nich charakteryzuje się innymi proporcjami grup wiekowych.

Społeczeństwa młode charakteryzują się zdecydowaną przewagą ludności w wieku przedprodukcyjnym i niewielkim odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym. Piramida płci i wieku przyjmuje wówczas kształt trójkąta równoramiennego (ewentualne z wklęsłymi lub nieznacznie wypukłymi bokami).

Społeczeństwa dojrzałe charakteryzują się bardziej zbliżonymi do siebie odsetkami ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym oraz dominacją ludności w wieku produkcyjnym. Piramida płci i wieku przyjmuje wówczas kształt dzwonu zwężającego się ku górze.

Społeczeństwa stare charakteryzują się zdecydowaną przewagą ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym oraz małym odsetkiem ludności w wieku przedprodukcyjnym. Piramida płci i wieku przyjmuje wówczas kształt dzwonu zwężonego w dolnej części.

Słownik

niż demograficzny

okres, w którym urodziło się procentowo mniej dzieci niż w innych latach; też: dzieci urodzone w tym okresie (sjp.pwn.pl)

podstawa piramidy ludności

dolna część piramidy ludności charakteryzująca strukturę roczników najmłodszych

wierzchołek piramidy ludności

górną część piramidy ludności charakteryzująca strukturę roczników najstarszych

wyż demograficzny

okres, w którym urodziło się procentowo więcej dzieci niż w innych latach; też:
dzieci urodzone w tym okresie (sjp.pwn.pl)

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Na podstawie grafiki interaktywnej scharakteryzuj poszczególne typy demograficzne społeczeństw.

Polecenie 2

Podaj inne przykłady państw zaliczanych do poniższych typów demograficznych.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

Opracowanie własne na podstawie danych: <https://www.populationpyramid.net/>.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Połącz w pary typy demograficzne społeczeństw i opisy kształtu piramid płci i wieku ludności.

dzwon zwężony w dolnej części, dzwon rozszerzony w dolnej części, trójkąt równoramienny

progresywne	
stacjonarne	
regresywne	

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Korzystając z różnych źródeł informacji geograficznej, wymień trzy konsekwencje starzenia się społeczeństwa.

Ćwiczenie 8

W niektórych podręcznikach pojawia się czwarty typ demograficzny społeczeństwa: społeczeństwo niestabilne. Korzystając z różnych źródeł informacji geograficznej, scharakteryzuj je krótko i podaj przykłady państw odznaczających się takim typem.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Kamil Kaliński

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Typy demograficzne społeczeństw

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres podstawowy, klasa II

Podstawa programowa

VIII. Przemiany struktur demograficznych i społecznych oraz procesy osadnicze: rozmieszczenie i liczba ludności, przemiany demograficzne, migracje, zróżnicowanie narodowościowe, etniczne i religijne, kręgi kulturowe, sieć osadnicza, procesy urbanizacji, rozwój obszarów wiejskich.

Uczeń:

3. opisuje etapy rozwoju demograficznego ludności na przykładach wybranych krajów świata oraz ocenia konsekwencje eksplozji demograficznej lub regresu demograficznego w wybranych państwach.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wymienia i charakteryzuje typy demograficzne społeczeństw,
- dostrzega związki między typami demograficznymi społeczeństwa a fazami modelu przejścia demograficznego,
- interpretuje piramidę płci i wieku ludności oraz na tej podstawie określa typ demograficzny społeczeństwa,
- rozróżnia piramidy płci i wieku społeczeństw w różnych fazach rozwoju.

Strategie nauczania: konektywizm

Metody nauczania: pogadanka, dyskusja, praca z e-materiałem, burza mózgów

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w grupach, praca w parach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (i/lub tablety z dostępem do internetu), zeszyt przedmiotowy

Materiały pomocnicze:

A. Jelonek, M. Soja, *Podstawy geografii ludności*, IGiGP UJ, Kraków 2013.

D. Jędrzejczyk, *Podstawy geografii ludności*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2001.

D.J. Walmsey, G.J. Lewis, *Geografia człowieka. Podejście behawioralne*, tłum. E. Nowosielska, Warszawa 1997.

Population Pyramids of the World from 1950 to 2100, [online], dostępny w internecie: <https://www.populationpyramid.net/> (dostęp 25.01.2021).

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Dialog z uczniami mający na celu usystematyzowanie wiadomości na temat modelu przejścia demograficznego.
- Przedstawienie celów lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel rozpoczyna pogadankę na temat piramidy płci i wieku ludności. Objasnia jej elementy oraz zasady odczytywania i analizy. W tym celu wyświetla fragment „Przeczytaj”.
- Następnie nauczyciel prosi uczniów o wykonanie w parach polecenia 1 i 2 z bloku „Przeczytaj”. Uczniowie mogą w tym celu korzystać z tabletów lub komputerów.
- Po zakończonej pracy chętni uczniowie zgłaszają propozycje odpowiedzi, które weryfikuje nauczyciel.
- W kolejnym etapie nauczyciel dzieli uczniów na trzy grupy. Każdej z grup przedziela po jednym zagadnieniu: grupa 1 – społeczeństwo progresywne, grupa 2 – społeczeństwo stacjonarne, grupa 3 – społeczeństwo regresywne. Zespoły mają za zadanie scharakteryzować przydzielony typ demograficzny społeczeństwa, korzystając z e-materiału, zarówno grafiki interaktywnej, jak i fragmentu „Przeczytaj”.
- Po zakończeniu zadania grupy prezentują po kolei wyniki swojej pracy. Mogą w tym celu posłużyć się wyświetleniem na ekranie odpowiedniego fragmentu e-materiału. Po

każdym wystąpieniu następuje klasowa dyskusja, nad przebiegiem której czuwa nauczyciel.

- W następnym etapie lekcji nauczyciel wyświetla na tablicy zadania z bloku „Sprawdź się”. Wskazani uczniowie podchodzą do tablicy i rozwiązują je.

Faza podsumowująca

- Podsumowanie i utrwalenie nowej wiedzy poprzez wyświetlenie przez nauczyciela grafiki interaktywnej i krótkie podsumowanie zagadnień, które ona obejmuje (w nawiązaniu do pracy w grupach).
- Nauczyciel nagradza aktywnych uczniów, ocenia pracę w grupach i przypomina cele zajęć.

Praca domowa

- Wykonanie na brystolu mapy myśli przedstawiającej typy demograficzne społeczeństw.
- Korzystając ze strony: www.populationpyramid.net, [online], dostępny w internecie: <https://www.populationpyramid.net/>, uczniowie w grupach wykonują postery przedstawiające piramidy ludności dla różnych państw świata.
- Opcjonalnie można także poprosić o zapoznanie się z kolejnym tematem lekcji (w przypadku blended learning).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimediu:

Grafika interaktywna może zostać wykorzystana przez uczniów w fazie realizacyjnej (jako pomoc podczas pracy w grupach), a także w fazie podsumowującej lekcji. Może także znaleźć swoje zastosowanie podczas lekcji powtórzeniowej. Może zostać wykorzystana w ramach innych lekcji z działu dotyczącego przemian struktur demograficznych (zakres podstawowy VIII. 4, 5).